

Huszics Alíz (PPKE): Additív kifejezések fókuszérzékenysége a magyarban

Az előadásom célja az (1)-ben illusztrált *is*, a *szintén* és az *akárcsak* additív kifejezések fókuszérzékenységének vizsgálata szemantikai, szintaktikai és prozódiai szempontból. Hipotéziseim a következők: (i) a vizsgált kifejezések közös jellemzője additív jellegük, amelynek következtében alapvető hozzájárulásuk a mondat jelentéséhez megegyezik; (ii) teszik ezt úgy, hogy eltérő szintaktikai tulajdonságokat mutatnak mind pozíció, mind szintaktikai kategória szempontjából; illetve (iii) fókusz tartományuk kijelölésében elsődleges szerepet tölt be a mondat prozódiai mintázata.

- (1) a. Anna *is* felemelte a zongorát.
- b. Anna *szintén* felemelte a zongorát.
- c. [Ili felemelte a zongorát] *Akárcsak* Anna.

A magyar nyelvű generatív szakirodalomban az *is* kifejezés – mint az additív kifejezések prototípusa – időnként kvantorként jelenik meg, hivatkozva a disztributív olvasat kiváltására (É. Kiss 2002). A nemzetközi szakirodalomban az additív kifejezések fókuszként vannak számon tartva, amely mellett érvként hozható, hogy ezen kifejezések esetében is megtörténik az alternatívahalmaz aktiválása, azonban nem azonosító-kirekesztő értelmezéssel, hanem egzisztenciális preszuppozícióval (Krifka 2008; pl. (1) esetében: van (még) valaki, aki felemelte a zongorát). Amint Kenesei (2002) rámutat, a fókusz jegyet értelmezhetjük szemantikai, prozódiai és szintaktikai szempontból, amelyek eltérő tartományokat jelölhetnek ki. A szakirodalmi előzmények felhasználásával célom az, hogy ezeket a fókusz-fogalmakat az említett kifejezések tekintetében megvizsgáljam, és az eredmények tükrében tisztázzam.

Az (1)-ben illusztrált három additív elem közötti hasonlóság az imént említett szemantikai aspektuson túl a prozódiai mintázatban is tetten érhető: ezen kifejezések fókusz tartományába tartozó összetevők prominens hangsúlyt viselnek (Varga 2016), ahogy a (2) példásor mondatai is szemléltetik.

- (2) [Sándor bemutatta Beát Gézának. De ez még nem minden!]
- a. [↓]Anna *is* bemutatta Beát [↓]Csillának.
- b. *Akárcsak* [↓]Anna [↑]Hugót.
- c. Sándor [↑]Hugót [↓]Csillának [↓]*szintén* [↓]bemutatta.

Előadásomban bemutatom, hogy a szóban forgó kifejezések fókusz tartományukat eltérő szórendi és információcsomagolási stratégiával jelölik ki. Továbbá amellet érvelek, hogy a szakirodalomban rögzített szűk és tág fókuszos értelmezés (pl. Balogh–Langer 2022) mellett elkülöníthetünk egy köztes szintet. A (2)-es példásor mondataiban a vizsgált kifejezések nem csupán egyetlen összetevővel asszociálódnak, mint a szűk fókusz esetében, illetve nem vonatkoztathatók a VP/mondat egészére, mint a tág értelmezésben, hanem az összetevők rendezett párojaira (általánosságban pedig rendezett n-esekre) vonatkoztathatók.

Az előadásban kitérek az egyes kifejezések szintaktikai kategóriájának meghatározására is. Az *is* partikula bemutatását követően részletes vizsgálatát nyújtom a szakirodalomban még nem tárgyalt *szintén* és *akárcsak* kifejezéseknek. Az előbbi kifejezésről azt állítom, hogy egy olyan középső határozó (Surányi 2008), amely mindig hangsúlyos, utóbbiról pedig azt, hogy egy olyan kötőszó, amely minden esetben megköveteli tagmondatának elliptikus szerkesztését.

Hivatkozások

Balogh, Kata–Corinna Langer. 2022. Additive particles, prosodic structure and focus sensitivity in Hungarian. *Linguistics* 60: 277–314.

É. Kiss, Katalin. 2002. *The Syntax of Hungarian*. Cambridge University Press

Kenesei, István. 2002. A fókusz megjelenése a szintaxisban és a prozódiaiban. In Maleczki, Márta (szerk.): *A mai magyar nyelv leírásának újabb módszerei V*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem. 289–309.

Krifka, Manfred. 2008. Basic notions of Information Structure. *Acta Linguistica Hungarica* 55: 243–276.

Surányi, Balázs. 2008. Határozóosztályok és mondattartományok. *Nyelvtudományi Közlemények* 105: 164–192.

Varga, László 2016. Syntactically relevant aspects of stress and intonation in the Hungarian simple sentence. Manuscript. ELTE, Budapest. To appear in: Kenesei, István (szerk.): *Comprehensive Grammar Resources: Hungarian*. Amsterdam: AUP. Available here: real.mtak.hu/164847/